

HOE KAN EEN GEMEENTE ZICH VOORBEREIDEN OP EEN TERRORISTISCHE DREIGING OF CRISIS?

In dit document kunt u meer lezen over hoe de gemeente zich kan voorbereiden op een terroristische dreiging of crisis. U krijgt eerst een korte samenvatting, daarna volgt uitgebreidere informatie. Deze tekst is gebaseerd op de handreiking 'Terrorismebestrijding op lokaal niveau'. U kunt deze handreiking downloaden of bestellen op www.nederlandtegenterrorisme.nl/lokaalbestuur.

Gemeenten kunnen zich op verschillende manieren voorbereiden op een terroristische dreiging, incident of aanslag. Hiervoor stellen ze procedures en plannen op waarmee ze oefenen. En gemeenten zorgen ervoor dat de burgemeester op tijd de juiste informatie krijgt.

Een gemeente kan bestaande plannen voor rampenbestrijding aanpassen aan terroristische incidenten en aanslagen. Ook kan een gemeente oefenen met terroristische scenario's en gemeentelijke functionarissen opleiden. Alle organisaties en personen die meewerken aan terrorismebestrijding leren dan wat ze kunnen doen bij een terroristische dreiging of crisis.

Ook zorgt een gemeente ervoor dat informatie over (mogelijke) terroristische dreigingen of crises op tijd bij de juiste mensen terecht komt. Dit is vooral belangrijk voor de burgemeester. Die is verantwoordelijk voor de handhaving van de openbare orde en veiligheid in een gemeente. Hij moet de situatie goed kennen om besluiten te kunnen nemen bij een terroristische dreiging of crisis. Het is daarom belangrijk dat de burgemeester beschikt over de juiste en meest actuele informatie.

1. WELKE PROCEDURES GELDEN BIJ EEN TERRORISTISCHE DREIGING OF CRISIS?

Bij een terroristische aanslag of incident gelden niet alleen de normale procedures uit het rampenplan en de rampenbestrijdingsplannen van een gemeente. Er zijn extra aandachtspunten en enkele verschillen. De gemeente kan die aandachtspunten in de bestaande plannen opnemen, bijvoorbeeld in een bijlage.

Aanvulling rampenplan

De provincie Noord-Holland heeft een aanvulling op haar rampenplan gemaakt: 'Bestuurlijke aandachtspunten bij rampen veroorzaakt door terroristische acties'. De provincie behandelt algemene aandachtspunten bij een terroristische aanslag. Bij elk onderdeel van de rampenbestrijding behandelt de provincie specifieke aandachtspunten, zoals: de besluitvorming, voorlichting of ontruiming.

Hieronder staan de verschillende onderwerpen waarover deze aandachtspunten kunnen gaan:

Informatie voor burgers

De gemeente kan vooraf een strategie bepalen voor de communicatie met burgers bij een terroristische aanslag of incident. Het Expertisecentrum voor Risico- en Crisiscommunicatie (ERC) van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) kan helpen met het bedenken van strategieën.

Plannen bij langdurige dreiging

Een terroristische dreiging kan lang duren. Dat betekent dat mensen die meewerken in de hulpverlening op tijd vervanging en ondersteuning moeten krijgen. De gemeente kan een continuïteitsplan opstellen om dit te regelen.

Afspraken met bepaalde bedrijfssectoren in de gemeente

De gemeente kan afspraken maken met bedrijven binnen de gemeente die zijn aangesloten op het Alerteringssysteem Terrorismebestrijding. Bijvoorbeeld over wat bedrijven en de gemeenten doen als de alertering naar een hoger niveau gaat.

Beleid bij grote evenementen

De gemeente kan bij evenementen met veel publiek extra aandacht besteden aan terroristische dreiging en mogelijke risico's. Wanneer de gemeente een vergunningaanvraag voor een evenement behandelt, kijkt zij ook naar de terroristische dreiging.

Voorbeeld procedure bij evenementen

Een voorbeeld van zo'n procedure staat in het Handboek 'Vorbereiding Publieksevenementen'.

De politie Midden- en West-Brabant heeft dit handboek geschreven.

Overleg van de driehoek

De gemeente neemt soms maatregelen voor beveiliging van personen, locaties of evenementen. Zulke maatregelen hebben altijd gevolgen voor de organisaties die ze moeten uitvoeren, omdat ze er tijd en capaciteit aan besteden. De burgemeester, de korpschef van de politie en de plaatselijke (hoofd)officier van justitie (de driehoek), kunnen deze gevolgen van tevoren inschatten of achteraf evalueren (of allebei). De driehoek kan besluiten samen met de betrokken organisaties de bestaande procedures en afspraken te bekijken en eventueel te herzien. Bijvoorbeeld door vooraf stil te staan bij wat er kan gebeuren bij een terroristische dreiging of crisis.

2. HOE KAN EEN GEMEENTE OEFENEN VOOR EEN TERRORISTISCHE DREIGING, INCIDENT OF AANSLAG?

De afspraken over wat alle betrokkenen moeten doen bij een terroristische dreiging, incident of aanslag zijn behoorlijk ingewikkeld. Gewone crisisoefeningen dragen eraan bij dat iedereen de juiste dingen doet bij een crisis. Maar een terroristische crisis vraagt weer om andere activiteiten.

De rollen van gemeenten, het Openbaar Ministerie (OM) en landelijke overheidsdiensten kunnen verschillen met een gewone crisissituatie. Daarom is het ook voor gemeenten belangrijk om te oefenen met terroristische scenario's en om gemeentelijke functionarissen goed op te leiden. Alle organisaties en personen die meewerken aan terrorismebestrijding, leren dan wat ze kunnen doen bij een terroristische dreiging of crisis.

Op 6 april 2005 hield Nederland een grote oefening in terrorismebestrijding met de naam Bonfire. Toen oefenden voor de eerste keer organisaties op drie niveaus tegelijk: landelijk, regionaal en lokaal. Diverse regio's en enkele gemeenten deden mee. Op basis van de oefening hebben verschillende ministeries, politie, OM en gemeenten hun besluitvorming en de crisisorganisatie aangepast. Of dat voldoende is, zal blijken tijdens Voyager, een volgende landelijke oefening in oktober 2007.

Het is belangrijk dat oefenscenario's ook aandacht besteden aan de dilemma's waarmee bestuurders bij terroristische incidenten of aanslagen te maken krijgen. Een voorbeeld is de vraag wat belangrijker is: zoveel mogelijk slachtoffers redden of zorgen voor de veiligheid van hulpverleners? Of zorgen dat sporen niet verloren gaan? Een ander dilemma is de keuze tussen het zoveel mogelijk voorlichten van burgers en het (nog) geheim houden van informatie omdat dat beter is voor het opsporingsonderzoek.

Nationale Crisisorganisatie bij een terroristische crisis

De NCTb stelt het Handboek Nationale Crisisorganisatie bij een terroristische crisis op. Naast de beschrijving van de besluitvorming op landelijk niveau bij een terroristische crisis, bevat het handboek ook een overzicht van mogelijke maatregelen en hun effecten.

Deze maatregelen kunnen landelijke en lokale overheden nemen bij een terroristische crisis. De maatregelen zijn afhankelijk van de aard en de zwaarte van de crisis.

3. HOE KRIJGT DE BURGEMEESTER OP TIJD

DE JUISTE INFORMATIE?

Een gemeente zorgt ervoor dat informatie over (mogelijke) terroristische incidenten of aanslagen op tijd bij de juiste mensen terecht komt. Dat geldt vooral voor de burgemeester. Die is verantwoordelijk voor de handhaving van de openbare orde en veiligheid in de gemeente. Hij moet de situatie goed kennen om besluiten te kunnen nemen bij een crisis. Het is daarom belangrijk dat de burgemeester beschikt over de juiste en meest recente informatie. Het reguliere overleg van de burgemeester met de politie, en vooral met de RID, is daarom belangrijk.

In elke gemeente kunnen personen of organisaties zijn die misschien iets met terrorisme te maken hebben. Bijvoorbeeld omdat zij bereid zijn te helpen bij de voorbereiding van terroristische activiteiten. Deze mensen kunnen een bedreiging vormen voor de openbare orde en veiligheid in de gemeente. Daarom is het belangrijk dat de burgemeester weet of deze personen of organisaties in zijn gemeente aanwezig zijn. De burgemeester krijgt daarom informatie over de dreigingssituatie in zijn gemeente van bijvoorbeeld de AIVD, de korpschef van politie, het hoofd van de Regionale Inlichtingendienst (RID), de NCTb, of het OM. De informatie kan gaan over personen en organisaties die een rol spelen bij radicalisering of die (mogelijk) bij terroristische activiteiten zijn betrokken. Met dit soort informatie kan de burgemeester inschatten of het nodig is maatregelen te nemen voor de handhaving van de openbare orde en veiligheid.

De landelijke diensten geven de burgemeester zelf op tijd informatie. De burgemeester hoeft dit niet aan de landelijke diensten te vragen. Een burgemeester moet erop kunnen vertrouwen dat landelijke diensten en organisaties hem de nodige informatie geven om zijn werk goed te kunnen doen. En als ze dat niet doen, dat ze daar goede redenen voor hebben.

Organisaties als de AIVD en de politie moeten rekening houden met verschillende wetten, zoals de wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (WIV 2002) en de Politiewet 1993. Ze geven alleen informatie aan de burgemeester over personen, organisaties of netwerken als de burgemeester die nodig heeft in het belang van de openbare orde of de nationale veiligheid. Soms moeten ze afwegen of het geven van informatie aan de burgemeester een risico vormt. Bijvoorbeeld voor het verstoren van lopende inlichtingen- of opsporingsonderzoeken.

Om te zorgen dat de burgemeester alle nodige informatie krijgt, bestaat er een aantal informatiestromen om gegevens te verzamelen en uit te wisselen:

1. Inlichtingen: AIVD - RID - burgemeester;
2. Politie-informatie: Nationaal Informatie Knooppunt (NIK bij de DNRI van het KLPD) - Regionaal Informatie Knooppunt (RIK) - burgemeester;
3. Strafrechtelijke informatie: OM / Landelijk Parket - Arrondissementsparket / (hoofd) officier van Justitie - burgemeester;
4. Bestuurlijke informatie die nodig is bij crisisbesluitvorming: Ministerie van BZK / Nationaal Crisis Centrum (NCC) - Commissaris van de Koningin - burgemeester.

Behalve deze informatiestromen bestaan er nog andere specifieke informatiestromen. We noemen deze stromen 'aanvullende arrangementen'. Deze informatiestromen zijn onderdeel van activiteiten rond terrorismebestrijding en radicalisering die de afgelopen jaren zijn opgezet. Voorbeelden zijn het Alerteringssysteem Terrorismebestrijding, het stelsel Bewaken en Beveiligen en de aanpak van radicaliseringshaarden. Voor meer informatie zie www.nctb.nl.

